

SÖKANDE

Länsstyrelsen i Värmlands län
651 86 Karlstad

SAKEN

Ansökan om tillstånd till vattenverksamhet avseende restaurering av flottningsrensat vattendrag, Klarälven, i Torsby kommun

---

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar Länsstyrelsen i Värmlands län tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att restaurera och återställa en ca 25 km lång sträcka av Klarälven mellan Sysseleback och Höljes genom att bl.a. återföra grus, sten och block till älvfåran inom i domsbilaga 1 angivna fastigheter i Torsby kommun.

Vilka åtgärder som ska vidtas och på vilka sträckor framgår närmre under rubriken Planerade åtgärder nedan och Restaureringsplan och Optimeringsplan (bilaga 1 och 2 till ansökan).

Tvångsrätt

Mark- och miljödomstolen bifaller yrkandet om tvångsrätt på så sätt att domstolen beviljar Länsstyrelsen i Värmlands län tvångsrätt enligt 28 kap. 10 § första stycket miljöbalken att för nu tillståndsgivna åtgärder få ta i anspråk erforderlig mark på i domsbilaga 1 angivna fastigheter. Tvångsrättens omfattning vad avser ianspråktagande av markområden på berörda fastigheter framgår närmre av åtgärdsbeskrivningarna i Restaureringsplan och Optimeringsplan (bilaga 1 och 2 till ansökan).

Villkor

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad Länsstyrelsen i Värmlands län har redovisat i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.

Utöver vad som omfattas av det allmänna villkoret ovan ska följande villkor särskilt gälla.

2. För att minimera risken för grumling och för att i största möjliga utsträckning undvika påverkan på de befintliga livsmiljöerna ska åtgärderna utföras vid låga vattenföringar och vattennivåer.
3. Läckage av giftiga ämnen såsom t.ex. olja och diesel etc. ska undvikas. Plan för att ta om hand eventuellt läckage av t.ex. oljor och bränsle ska upprättas före det att arbetet inleds. Utrustning för att samla in eventuellt spill av olja etc. ska finnas på plats.
4. Alla maskiner som används under arbete i älven ska ha oljor och drivmedel av miljögodkänd typ samt vara utrustade med slangbrottsventiler.
5. Arbetsledare och övrig personal ska ha relevant utbildning och erfarenhet inom det aktuella sakområdet.
6. Använda körvägar ska fotodokumenteras före och efter det att arbetet påbörjas/avslutats. Vägarna ska vid behov återställas efter avslutat arbete.
7. Hänsyn ska tas till utpekade kulturmiljövärden. Schaktvallar och andra kulturhistoriska lämningar efter flottningen som helt eller delvis påverkas ska fotodokumenteras.
8. Ett kontrollprogram ska tas fram i samråd med och godkännas av tillsynsmyndigheten innan arbetena påbörjas.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken till tillsynsmyndigheten att fastställa de ytterligare villkor som kan krävas vid arbetenas utförande till skydd för lekande fisk och miljön i övrigt.

Arbetstid och tid för oförutsedd skada

Arbetena ska vara utförda inom fem år från det att denna dom vunnit laga kraft.

Anspråk i anledning av oförutsedd skada får framställas inom femton år från arbetstiden utgång.

Verkställighet

Tillståndet får tas i anspråk även om domen inte vunnit laga kraft.

Prövningsavgift

Prövningsavgiften, som är betald, fastställs till 35 000 kronor.

ANSÖKAN

Länsstyrelsen i Värmlands län har ansökt om tillstånd enligt 11 kap miljöbalken för restaurering av ca 25 km i den norra delen sträckan, Sysseleback – Höljes, av det flottningsrensade vattendraget Klarälven i Torsby kommun.

Länsstyrelsen har yrkat följande.

1. Länsstyrelsen i Värmlands län ansöker om tillstånd enligt 11 kap miljöbalken för att restaurera/återställa delar av norra Klarälven efter flottningsrensning, i enlighet med vad som beskrivs i föreliggande ansökan samt till ansökan bilagda tekniska beskrivningar/åtgärdsplaner.
2. Sökanden hemställer att målet handläggs utan förberedelse enligt 22 kap. 17 § miljöbalken samt att målet om möjligt avgörs på handlingarna, dvs. utan huvudförhandling.
3. Sökanden yrkar att tillståndet får tas i anspråk även om domen inte vunnit laga kraft enligt 22 kap 28 § miljöbalken (verkställighetsförordnande).
4. Länsstyrelsen yrkar rätt att med stöd av 28 kap. 10 § miljöbalken tillfälligt ta i anspråk mark inom berörda fastigheter för de arbeten som ansökan avser.
5. Länsstyrelsen yrkar på en arbetstid av fem år efter lagakraftvunnen dom.
6. Tid för anspråk på grund av oförutsedd skada ska framställas senast inom fem år efter arbetstidens utgång.

Länsstyrelsen har redovisat sin ansökan i huvudsak enligt följande.

Översiktlig beskrivning

Flottledsepoken har haft en stor negativ miljöpåverkan på den norra delen av Klarälven. Motivet till ansökan är att återställa denna del av Klarälven till ett så naturligt tillstånd som möjligt. Genom att återföra delar av det sten- och

grusmaterial som under flottningen schaktades upp ur älven, och som i dag ligger som långa vallar längs stränderna, kommer älven dels återfå en naturligare karaktär och dels göra att livsbetingelserna för fisk och annan biologisk mångfald i och längs älven kraftigt förbättras. Detta bedöms i sin tur leda till att fler berörda arter långsiktigt kan fortleva och öka till livskraftiga populationer. De planerade insatserna är vidare helt centrala för att nå miljö kvalitetsmålet "Levande sjöar och vattendrag" samt miljö kvalitetsnormen "God ekologisk status" för de berörda vattenförekomsterna med avseende på morfologi. De ligger också i linje med de åtgärder som i aktuell bevarandeplan bedömts nödvändiga för att långsiktigt främja utpekade arter och miljöer i Natura 2000-området "Klarälven, övre delen".

Prövningens omfattning

Länsstyrelsen i Värmlands län ansöker hos mark- och miljödomstolen om tillstånd enligt miljöbalkens 11 kap 9 § för restaurering av delar av norra Klarälvens huvudfåra genom återförande av sten och grus, samt schaktning och flyttning av material inom de i ansökan med bilagor angivna områdena.

Rådighet

Länsstyrelsen har den rådighet som krävs för de åtgärder som avses i denna ansökan enligt följande bestämmelse.

Enligt 2 kap 5 § i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet har staten, kommuner och vattenförbund rådighet att bedriva sådan vattenverksamhet som är önskvärd från allmän miljö- eller hälsosynpunkt eller som främjar fisket (se även nedan angående rätt enligt 28 kap. 10 § miljöbalken).

Rätt enligt 28 kap. 10 § miljöbalken och ersättningsfrågor

Rätt enligt 28 kap. 10 § miljöbalken begärs för att de arbeten som ansökan avser ska kunna utföras inom berörda fastigheter.

Det intrång som genomförandet av arbetena innebär bedöms vara begränsat och någon ersättning erbjuds därför inte i målet.

Länsstyrelsen bedömer inte heller i övrigt att de arbeten som ansökan avser medför någon skada för berörda fastighetsägare, rättighetsinnehavare eller andra sakägare, varför någon ersättning inte erbjuds i målet. Snarare kommer värdet av fastigheter och tillhörande fiskerätter att kunna öka då staten i och med restaureringen av älven investerar 5-10 mkr i det berörda området.

Sakägare

De fastigheter som berörs av att de längs älvstränderna uppschaktade vallarna av sten och grus återförs till älven redovisas i bilaga 3 till ansökan.

Planförhållanden

Den sökta verksamheten är i överensstämmelse med Torsby kommuns översiktsplan från 2010.

Samråd

I enlighet med bestämmelserna i 6 kap 4 § miljöbalken (MB) har samråd genomförts. Detta har skett dels genom myndighetssamråd med Länsstyrelsen i Västra Götaland den 11 november 2019, dels genom undersökningssamråd den 2 december 2019 i Sysselebacks kommunhus samt dels genom att berörda även haft möjlighet att till länsstyrelsen fram till den 9 december 2019 inkomma med skriftliga synpunkter på restaureringsprojektet. På grund av det mycket stora antalet fastigheter skickades inbjudan till samrådsmötet, upplysning om möjligheten att lämna skriftliga synpunkter samt var samrådshandlingarna finns, ut via kungörelse den 21 november 2019. För största möjliga täckning kungjordes samrådsmötet i Nya Wermlands-Tidningen, Värmlands folkblad, Torsbybladet samt på Torsby kommuns och länsstyrelsens hemsida. På hemsidorna har samtliga samrådshandlingar kunnat läsas, laddas ned eller begäras ut som skriftliga handlingar. Samråd har även skett internt på länsstyrelsen med samhällsbyggnadsenheten (kulturmiljö), miljöskydds-enheten, naturvårdsenheten (förvaltning av Natura 2000-områden) samt funktionen för åtgärdsprogram för hotade arter på miljöanalysenheten. Samrådsredogörelsen återfinns i bilaga 4 till ansökan.

Förutom samrådsförfarandet avser länsstyrelsen ha skriftlig kommunikation med samtliga fastighetsägare i syfte att ytterligare ge möjlighet att upplysa länsstyrelsen om särskilda platser som önskas lämnas orörda. Sådana platser kan t.ex. vara badstenar och särskilt populära fiskeplatser. Inför det att restaureringsarbetena påbörjas kommer länsstyrelsen dessutom att ha planeringsmöten med berörda fiskevårdsområdesföreningar (FVOF).

Beslut om inte betydande miljöpåverkan

Länsstyrelsen i Västra Götaland beslutade den 11 december 2019 att den i ansökan beskrivna restaureringen av norra Klarälvens huvudfåra inte utgör betydande miljöpåverkan (bilaga 6 till ansökan).

Naturvärden

Trots den kraftiga exploateringen och dess långvariga påverkan finns fortfarande höga naturvärden kvar i och längs älven. Flera av arterna för dock en tynande tillvaro, exempelvis den storvuxna sötvattenslevande laxen (utpekad i art- och habitatdirektivet, 92/43/EEG), den vänervandrande storöringen, ävjepilört och strandsandjägare. Från Höljes ned till Edsforsens kraftverk (ca 150 km) utgörs även Klarälven av Natura 2000-område med syfte att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för naturtypen "naturligt större vattendrag av fennoskandisk typ", samt lax, utter och ävjepilört på biogeografisk nivå. Klarälvens ström- och meandersträckor utgörs även av riksintresseområde för naturvård (3 kap. 6 § MB).

Lax och öring

Som en av få sjöar i världen hyser Vänern sötvattenslevande, långvandrande, självreproducerande och storvuxen lax. Av de en gång fem förekommande laxstammarna i Vänern återstår idag två, Klarälvslox och Gullspångslox. Dessa brukar samlas under det gemensamma begreppet "Vänerlox", vilket innebär att de leker, och under sina första år växer upp, i olika tillflöden med Vänern som gemensamt födosöksområde. Bestånden är jämfört historiska nivåer dock starkt decimerade med nivåer under gynnsam bevarandestatus och befinner sig,

åtminstone vad gäller Klarälvsloxen, långt ifrån älvsystemets potential. Ansvar för att skydda och förstärka dem blir därför stort. Den vilda Vänerloxen är klassad som riksintresse ur bevarandesynpunkt, omfattas av art- och habitatdirektivet, är en utpekad art i berörda Natura 2000-områden och är sedan början av 1990-talet fredad från allt fiske.

Laxen och öringarna från Klarälven kallas för Klarälvslox och Klarälvsöring, vilka har en livshistoria anpassad för vandring, lek och uppväxt i Femund-/Trysil-/Klarälven. När fri vandring rådde i vattendraget upp till norska sjön Femunden var laxen en av de mest långvandrande som funnits (cirka 400 km).

Under sista halvan av 1800-talet och fram till idag drabbades laxen och den vänervandrande öringen hårt av vattenkraftsexploatering, andra dammkonstruktioner, flottningsrensning, försurning samt hårt fiske, vilket fått konsekvensen att det i dag i genomsnitt samlas in ca 750 vildfödda klarälvsloxar per år i älven (ca 3% av de historiska fångsterna) och 150 vildfödda Klarälvsöringar. Insamlingen sker enligt vattendom i en fiskväg/fälla vid Forshaga kraftverk varefter fisken körs i lastbil förbi åtta kraftverk för lek och uppväxt på de ca 25 km strömmande vatten som finns kvar i Klarälven, mellan Sysseleback och Höljes. Idag utgör antalet upptransporterad lekfisk ca 15% av den kvarvarande potentialen i älven (efter restaurering).

Harr

Harren är en karaktärsart för Klarälvens norra delar och en populär art för sportfiskare i området. Den största delen av fiskekortsförsäljningen på sträckan baseras på harrfisket men harren har sannolikt även den missgynnats av flottningsrensningarna och förstörda livsmiljöer.

Ävjepilört

Ävjepilört är ett av skyddsmotiven i Natura 2000-området. Arten har nyligen inventerats på stränder och i korvsjöar i Övre Klarälvdalen inom länsstyrelsens arbete med uppföljning av skyddade områden. För arten lämpliga miljöer saknas på

sträckan där biologisk återställning planeras. Närmast kända förekomst av ävjepilört ligger vid Branäs badplats, 5 km nedströms Vingsängsjön.

Flodpärlmussla

Inga kända lokaler av flodpärlmussla finns i Klarälvens huvudfåra. Den har dock sannolikt förekommit i älven tidigare. Möjligheten för en återintroduktion av flodpärlmussla bedöms öka efter genomförda restaureringsåtgärder.

Utter

Utter är en utpekad art i Natura 2000-området och förekommer längs den aktuella sträckan.

Övriga skyddsvärda arter

Under inventeringar på stränder och i korvsjöar i övre Klarälvdalen som genomförts inom länsstyrelsens arbete med uppföljning av skyddade områden har följande skyddsvärda arter dokumenterats på den aktuella sträckan: guldsandbi, fjällnejlika, höstlåsbräken, gråmyra, större borstspinnare, daggvide, mandelpil och dvärgstrandlöpare.

Hydrologi och miljökvalitetsnormer

Klarälven på svenska sidan är ca 20 mil lång, har en medelvattenföring i dess nedre delar på 178 m³/s och i dess övre på ca 98 m³/s.

Tabell 1. Karaktäristiska flödesdata för Klarälven på den aktuella sträckan. Median Q visar flödet under den period på året då restaureringarna planeras att genomföras (SMHI 2019).

Flödestyp	m ³ /s
MHQ	252,9
MQ	97,7
Median Q (juli - augusti)	85 - 103
MLQ	33,7

Enligt den senaste statusklassningen från 2017 inom ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) når Klarälvens nära 30 vattenförekomster måttlig ekologisk status med målet om god ekologisk status till 2027. Anledningarna till att älven inte når detta idag är framförallt morfologiska förändringar, konnektivitetsproblem och artificiella flödesförändringar. Sträckan mellan Vingängsjön och Höljes omfattas av fem vattenförekomster (Klarälven ns utloppskanal från Höljes kraftstation, SE674668-373755; Klarälven ns. Öran, SE674799-133203; Klarälven ns. Tåsan, SE674337-133316; Klarälven ns. Lettan, SE674069-133642; Klarälven ns. Näckån, SE673614-134029). Samtliga vattenförekomster har miljö kvalitetsnormen god ekologisk status, där konnektivitet och flödesregleringar ska åtgärdas till 2027. Statusklassningen är under revidering, men då inga eller få åtgärder har genomförts för att uppnå normen kommer åtgärdsbehovet vara oförändrat.

Befintliga anläggningar/lämningar

Under 1800-talet blev Klarälven allmän flottled och för att underlätta för timrets framfart rensade man älven på block och större sten, tog bort ö-strukturer, kanaliserade och stängde av sidofaror. Dessa åtgärder har lett till att denna del av Klarälven har en begränsad vattenhushållande förmåga och därför är känslig för både låga och höga flöden. Även om själva rensningarna upphörde för länge sedan avlystes inte Klarälven som allmän flottled förrän under mitten av 1990-talet och har sedan dess inte återställts. Idag kan man därför fortfarande se flera lämningar från flottningen i form av stora uppschaktade sten- och grusvallar längs stränderna, stora timmeravlägg bestående av grus från älven samt konstruktioner i form av stenskodda slänter och kallmurar.

Tidigare naturvårdsåtgärder

Sedan flottningen avlystes har det genomförts en del åtgärder i den här delen av älven för att återställa den till ett mer naturligt tillstånd. Under 2004-2005 restaurerades älven i syfte att framförallt öppna flera av de under flottningsepoken stängda sidofarorna, till gagn för framförallt öring och harr. I mycket begränsad omfattning genomfördes återutläggning av upprepats stenmaterial.

Undersökningar

Under 2013-2014 genomfördes en detaljerad transektkartering av älvens bottenstruktur, djup och strömförhållanden på hela den nu aktuella sträckan (ca 120 delsträckor). Resultatet av karteringen visade att det finns stora behov av vissa typer av strukturer på vissa delar av sträckan och behov av andra typer av material på andra sträckor. Till exempel är avsaknaden av finare material (lekgrus), uppenbar i de övre delarna och avsaknaden av större strukturer tydlig i den nedre. Inventeringen visade också att den mycket viktiga parametern "hålrum", dvs. mängden gömslen för fisk och bottenlevande organismer, var mycket låg på stora delar av den undersökta delen av sträckan. Utifrån karteringen har en expertbedömning gjorts av varje delsträcka och dess kvalitet som lax/öringhabitat idag. Bedömningen och klassificeringen har i sin tur använts för att beräkna hur mycket lax/öring denna del av älven skulle kunna producera - det s.k. lekbeståndsmålet - före och efter restaurering.

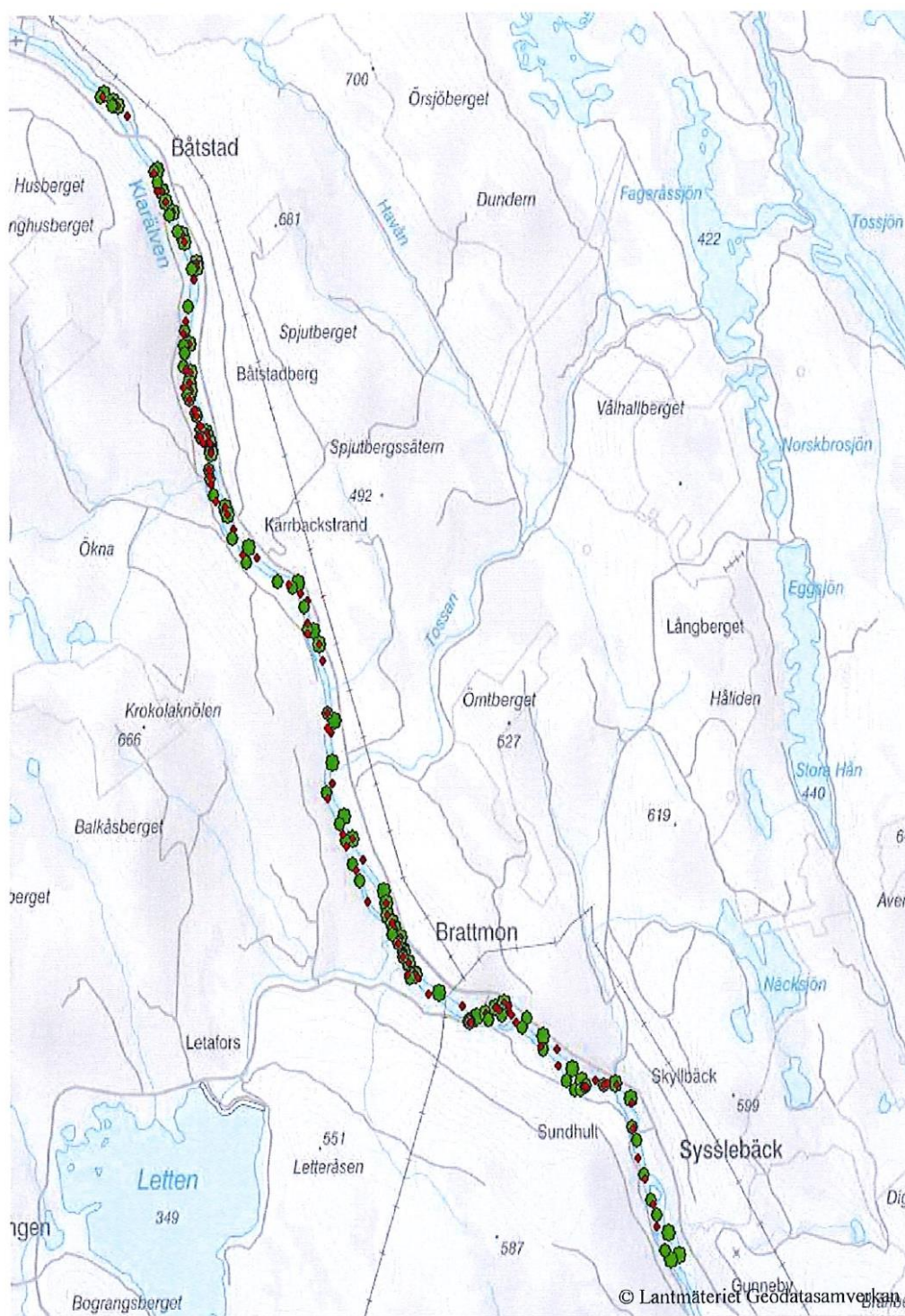
Avsaknaden av material har uppstått på grund av den omfattande flottningsrensning som genomförts i Klarälven under många decennier. En inventering av schaktvallar på sträckan Sysseleback - Höljes som gjordes i regi av Länsstyrelsen Värmland 2018 visade att ca 40% av den östra sidan av älven och 70% av den västra hyser schaktvallar av olika storlek, vissa uppemot flera hundra meter långa, tio meter breda och två meter höga.

Då en del av lämningarna efter flottningen kan vara av kulturmiljöhistoriskt värde har länsstyrelsens kulturmiljöenhet använt nämnda rensningsinventering, inklusive fotografier, samt även besiktigat det aktuella området, för att bedöma det kulturhistoriska värdet. Resultatet visar att det inte förkommer särskilt många platser/lämningar som är av stor kulturhistorisk betydelse från flottningen. Där sådana ändå hittats ska särskild hänsyn visas under restaureringen.

Planerade åtgärder

Med karteringarna av älvens botten, bedömd habitatkvalitet samt inventeringen av schaktvallar och kulturmiljövärden som grund har länsstyrelsen utarbetat en projektplan/teknisk beskrivning för restaurering av de påverkade sträckorna mellan Vingängsjön och Höljes. Planen består av två dokument där det ena (bilaga 1 till ansökan) beskriver varje åtgärdssträcka på öster respektive väster sida av älven, och det andra innehåller en optimeringsplan för särskilda punktinsatser (bilaga 2 till ansökan). Planerna innehåller kartor, foton, problemtyp, vilken typ av konstruktion det handlar om, föreslagen åtgärd, syfte samt den platsspecifika åtgärdens påverkan på omgivningarna (leder/stigar, bebyggelse, buller, kanotning, friluftsliv, kulturmiljö etc.). De konkreta åtgärderna omfattar följande moment:

1. Återförande av uppschaktad sten och blockmaterial på ca 60 delsträckor på östra sidan och ca 55 delsträckor på den västra sidan. Den totala volymen material som behöver återföras till älven uppgår till flera tusen kubikmeter.
2. Optimering av ca 20 delsträckor i den övre delen av det planerade arbetsområdet. Framförallt via utläggning av lekgrus samt större sten/block på strategiska platser i älven kommer strömbilden att naturaliseras och ge fler lek- och ståndplatser, samt skydd för fisk och annan biologisk mångfald.
3. Upptag och frakt av lekgrus från den nedre delen av älven till den övre delen. Stora volymer lekgrus ligger uppschaktat på land som vallar i närheten av det som en gång var timmerlagringsplatser, t.ex. på västra sidan direkt nedströms bron i Sysseleback.

Kartan markerar de ca 60 delsträckor på östra, och ca 55 delsträckor på västra sidan av älven där restaureringsåtgärder planeras. För detaljerad information om respektive delsträcka och berörda fastigheter se bilaga 1, 2 och 3 till ansökan.

Återförandet av schaktmassorna och utläggningen av lekgrus och block kommer ske varsamt och trots stora volymer kommer återförandet inte att ge någon dramatisk förändring av landskapsbilden ovan vattenytan. Detta då den upprensade stenen som återförs företrädesvis ligger på en yta som sträcker sig från vattenbrynet och ca 5 meter upp på land, och då stenen som återförs till största delen och under merparten av året kommer att ligga under vattenytan. Älven kommer att bli något bredare och få mer naturliga stränder där andelen sten inte är lika stor som nu. Figur 7 på s. 22 i ansökan illustrerar ett exempel på hur det kan se ut efter det att uppschaktad sten återförts till en älv. Materialet som en gång låg längs kanterna har blivit en del av älven och älvens bredd har ökat något.

På grund av älvens storlek och volymen av material som planeras att återföras behöver arbetet ske maskinellt. Bedömningen är att det krävs två till tre st 25-30 tons grävmaskiner som arbetar parallellt och samtidigt i älven. Arbeten av den här typen sker vanligtvis genom att maskinerna arbetar i uppströms - nedströms riktning. För transport av material (sten och lekgrus) från de nedre till de övre delarna av sträckan kommer dumpers att behöva användas. Denna transport kommer ske på befintliga körvägar på land och alltså inte i älven.

Åtgärder av den ovan beskrivna typen utförs vanligen under sommarmånaderna (juli - september) eftersom detta ger liten påverkan på fiskyngel och annan akvatisk fauna. Dessutom är då vattenflödet vanligen som lägst, vilket gör att man lättare ser var och hur stenmaterialet korrekt ska placeras. Tidsåtgången för åtgärderna beror helt på förutsättningarna. Mycket regn och höga flöden innebär att arbetet inte går lika fort som under normala sommarflöden. Bedömningen är ändock att hela åtgärdspaketet kommer ta två säsonger i anspråk.

Skyddsåtgärder under arbetstiden

- Då bottenarna uteslutande består av sedan lång tid urspolad morän och till mycket liten del lera och annat finsediment samt att åtgärderna inte handlar om att gräva i bottenarna utan att tillföra uppschaktat material, bedöms åtgärderna

inte leda till någon betydande grumling. För att ändå minimera risken för grumling och för att i största möjliga utsträckning undvika påverkan på de befintliga livsmiljöerna planeras åtgärderna utföras under sommarmånaderna då flödet och vattennivåerna är som lägst.

- Läckage av giftiga ämnen såsom t.ex. olja och diesel etc. ska undvikas. Plan för att ta om hand eventuellt läckage av tex oljor och bränsle ska upprättas före det att arbetet inleds. Utrustning för att samla in eventuellt spill av olja etc. ska finnas på plats.
- Alla maskiner som används under arbete i älven ska ha oljor och drivmedel av miljögodkänd typ samt vara utrustade med slangbrottsventiler.
- Arbetsledare och övrig personal ska ha relevant utbildning och erfarenhet inom det aktuella sakområdet.

Dokumentation

- Före, under och efter arbetet ska samtliga åtgärdssträckor i älven fotodokumenteras både via stillbilder och drönare.
- Använda körvägar ska fotodokumenteras före och efter det att arbetet påbörjas/avslutats.
- Schaktvallar och andra kulturhistoriska lämningar efter flottningen som helt eller delvis påverkas ska fotodokumenteras.

Miljökonsekvensbeskrivning

Syfte

Syftet med miljökonsekvensbeskrivningen är att identifiera och beskriva både de direkta och indirekta effekter som planerade åtgärder kan tänkas medföra på miljön.

Icke teknisk sammanfattning

Klarälven, övre delen, är utpekad som Natura 2000-område och som ett nationellt särskilt värdefullt vatten i miljö kvalitetsmålet "Levande sjöar och vattendrag". För att förbättra levnadsvillkoren för vattenlevande organismer i allmänhet och för de i Natura 2000-området utpekade arterna (lax, utter) och miljötyperna i synnerhet önskar länsstyrelsen restaurera ca 25 km av Klarälven efter flottningsrensning. De planerade åtgärderna innebär även att miljö kvalitetsnormen "god ekologisk status" avseende morfologi för de fem berörda vattenförekomsterna nås.

Nollalternativet

Att inte restaurera den aktuella sträckan innebär att älvens miljö fortsätter att vara starkt påverkad av de historiska flottningsrensningarna. Vilket i sin tur leder till att miljönormens krav om "god ekologisk status" för de fem vattenförekomsterna inte kan uppfyllas, att miljömålet "levande sjöar och vattendrag" inte kan nås, att beslutad bevarandeplan för Natura 2000-området inte följs, att de i Natura 2000-området utpekade arterna fortsätter att missgynnas samt att grunden för en ökad sportfisketurism och god landsbygdsutveckling saknas.

Landskapsbild

Strävan är att vid utförandet av restaureringsåtgärderna försöka återställa Klarälvens huvudfåra till ett mer naturligt tillstånd. Granskar man på kartor från senare delen av 1800-talet och jämför med idag kan man se att Klarälven hade en större utbredning och innehöll fler öar och småfåror, vilket visar att älven har flottningsrensats och smalnats av/kanaliserats. Att återskapa alla ö-strukturer kommer inte att ingå i den planerade restaureringen då detta är ett mycket omfattande och kostsamt arbete. Snarare är det de strandnära vallar av uppschaktad grus, sten och block och som sträcker sig 5-10 meter upp från vattenbrynet som planeras att återföras till älven. Någon vegetation av ekonomiskt värde bedöms inte påverkas då schaktvallarna till allra största delen består av sten och är rena från större träd, eller enbart hyser mindre bestånd av sly.

Platser som under samråd och i övrig kommunikation framförts som värdefulla för t.ex. fiske, bad och rekreation kommer i möjligaste mån att undantas från åtgärd. Klarälvens norra del kommer att få ett mer naturligt utseende efter att planerade åtgärder utförts vilket bedöms vara positivt för landskapsbilden. Ambitionen är att åtgärderna ska utformas på ett naturliknande sätt och smälta in i det övriga landskapet och samtidigt försöka återskapa en bild av älven såsom den en gång i tiden såg ut. Hänsyn ska visas mot platser som är viktiga för rekreation.

Vattenmiljö och vattenkvalitet

De föreslagna åtgärderna i Klarälven kommer bidra till att den morfologiska och hydrologiska miljö kvalitetsfaktorn i vattenförekomsten uppnås. Bottenstrukturen och vattenregimen kommer bli mer naturlig då åtgärderna ska utformas för att återskapa en naturlig dynamik och flöde.

Under genomförandet av de planerade åtgärderna kommer det ske en viss tillfällig grumling. Då älvens botten till stor del utgörs av rensplad morän och inte lera eller annat finsediment bedöms dock risken för stor och miljöstörande grumling vara liten. För att ändå minimera risken kommer arbetet utföras då älvens vattenföring är låg (sommartidig höst).

Påverkan på vattenmiljön bedöms bli positiv då biotopåtgärderna har utförts, vilket gynnar både lax, öring, harr och utter. Dessutom ökar förutsättningarna för att nå målsättningarna om GES i de berörda vattenförekomsterna. Temporär grumling av vattnet kommer att uppstå men bedömningen är att det inte är mer än under en normal vårflod eller kraftigt regn.

Vattenlevande fauna

Det aktuella projektet i Klarälven utgör en del av en rad naturvårdsåtgärder som har och som planeras utföras för att gynna de naturvärden som finns i och runt Klarälven. En restaurering av Klarälvens övre del efter flottningsrensningen skulle innebära att arealen högkvalitativt lek och uppväxtområde för lax, öring och harr ökar, och därigenom öka möjligheten för att laxens numerär ökar och på sikt når

lekbeståndsmålet. Det skulle även medföra att möjligheterna för en återkolonisering av flodpärlmusslan i älvens huvudfåra ökar. Dessutom kommer arealen bottenyta att öka markant vilket kommer ge en positiv effekt på produktionen av olika typer av bottenfauna.

Föreslagna åtgärder i norra Klarälven bedöms påverka fisken i området positivt då större arealer högkvalitativa strömvattenbiotoper skapas. Detta ökar förutsättningarna för en bättre och större livsmiljö för både älvens bestånd av lax, öring och harr, men även dess bestånd av utter samt bottenfauna. Åtgärderna skapar även bättre förutsättningar för att även flodpärlmusslan på sikt ska kunna återkolonisera huvudfåran.

Sportfiske

De berörda fiskevårdsområdesföreningarna längs sträckan (Finnskoga FVOF samt Syslebäcks FVOF) har sedan flera år i sina regler beslutat att fiske på vild lax i älven är förbjudet, förbudet omfattar dessutom vild öring förutom inom ett begränsat fångstfönster. Då ett av målen med de planerade restaureringarna är att bestånden av lax, öring och harr ska öka finns möjligheten att på sikt upplåta ett fiske på vild lax i älven, något som på grund av laxens hittills låga numerär inte varit möjligt på flera decennier. Ett exklusivt fiske på vild lax i denna centrala del av Sverige skulle locka sportfisketurister från en mycket stor del av både Sverige och Norge, och därmed bidra till en positiv landsbygdsutveckling i regionen. På de möten som hållits mellan länsstyrelsen och fiskevårdsområdesföreningarna längs älven (via samförvaltningsorganet Klarälvens fiskeråd) för att diskutera de planerade restaureringarna har samtliga FVOF ställt sig positiva till åtgärderna. Under åtgärdernas själva genomförande kan störning av fiskemöjligheterna i älven komma att uppstå, via t.ex. temporär grumling eller att maskinerna som behövs för att lägga ut sten och block tillfälligt upptar ett visst utrymme.

Resultatet av åtgärderna som sådana bedöms förutom att öka mängden fisk även ge fler och bättre fiskeplatser längs den berörda delen av älven. Sådana fiskeplatser som redan idag är identifierade och särskilt uppskattade kommer att lämnas orörda.

Planerade åtgärder bedöms påverka friluftsliv och fiske positivt genom att förstärka lax, öring och harrbestånd skapar underlag för landsbygdsutveckling via ökad sportfisketurism. Hänsyn ska visas till särskilt populära fiskeplatser längs den berörda sträckan.

Kulturmiljö

Timmerflottningen har varit en betydelsefull verksamhet i området. För att underlätta för timrets väg nedför älven användes både handkraft och maskiner för att rensa älven på grus, sten, block och i vissa fall hela öar. Synliga spår av denna aktivitet är främst de schaktvallar som är utbredda längs en stor del av den aktuella sträckan. Den inventering av schaktvallar och övriga flottninglämningar som gjordes på uppdrag av länsstyrelsen 2018 visade att ca 70% av strandlängden på den östra och 40% av strandlängden på den västra sidan av älven hyser lämningar av uppschaktat stenmaterial. Dessa vallar saknar något större kulturhistoriskt värde och är allmänt förekommande. Efter fotodokumentation kan därför dessa återföras till älven. På vissa platser finns mer tydliga strukturer/anläggningar i form av sten-skodda och armerade stenslänter/ledarmar, vilka bör lämnas orörda. Några enstaka av de vanligt förekommande enklare schaktvallarna bör dock även de, för att på ett sammanhållet vis belysa denna industriella epok, lämnas helt eller delvis orörda.

Övriga kulturmiljövärden i området består framförallt av lämningar från äldre bosättningar t.ex. fåbodar och torp. Dessa ligger dock inte i anslutning till älven och kommer inte påverkas av att stenmaterialet återförs. Däremot kan sådana lämningar riskera att påverkas indirekt av transporter med material och maskiner till och från älven. När körvägarna planeras kommer därför dessa lämningar att tas hänsyn till.

De planerade åtgärderna bedöms inte ha någon negativ påverkan på de kulturmiljövärden som pekats ut som värdefulla och som bör lämnas orörda, förutsatt att det vidtas försiktighetsåtgärder vid arbete i närheten av dessa utpekade kulturmiljövärden.

Bebyggelse och vägar

Det ligger ett flertal hus längs älven på båda sidor, men mycket få av dessa ligger nära älven och inte några i anslutning till själva arbetsområdet. Ingen bebyggelse eller större väg finns i direkt anslutning till själva schaktvallarna. Däremot kan vissa vägar och i viss mån även bebyggelse tillfälligt påverkas under den tid som arbetet pågår och av de transporter av maskiner och material som behöver ske till och från älven (buller). Särskild hänsyn kommer tas vid de åtgärdssträckor där påverkan på Trafikverkets väganläggningar och dess underbyggnad eventuellt kan befaras i ett långsiktigt perspektiv (Trafikverkets yttrande, bilaga 5 till ansökan).

De föreslagna åtgärderna bedöms inte medföra någon påverkan på omkringliggande bebyggelse och vägar. I de fall mindre (traktor/grus) vägar behöver användas för transport av maskiner och material kommer dessa tillsammans med väghållaren besiktas före och efter åtgärd, samt vid behov återställas av verksamhetsutövaren. Särskild hänsyn kommer tas vid de av Trafikverket utpekade åtgärdssträckorna och platserna.

Flöden och vattenstånd

När sten och block återförs i ett vattendrag i syfte att restaurera älvbottnarna till gagn för fisk och övrig biologisk mångfald pressar det tillförda materialet samtidigt undan samma volym vatten. Detta kan i mindre vattendrag medföra att vattennivån ökar och att risken för översvämning i låglänt terräng ökar. I Klarälvens fall bedöms denna ökning vara av marginell betydelse då dels mängden material som planeras tillföras inte är av den kvantiteten att det påverkar en så stor älv som Klarälven i någon större utsträckning, dels att älvens kanter mestadels är branta och dels att älvens vattennivå alltigenom överskuggas av både regleringen av älven via Höljes kraftverk och de stora flöden som uppstår under t.ex. kraftig nederbörd och fjällflod. Snarare förväntas åtgärderna minska risken för översvämningar nedströms då älvens vattenhushållande förmåga kommer öka efter restaureringen. Dessutom förväntas den ökade vattenhushållande förmågan minska risken för att partier av älven torrläggs under perioder med lite nederbörd och låga flöden. Restaureringen påverkar inte avbördningsförmågan eller produktionskapaciteten för uppströms

liggande vattenkraftverk då den bestämmande tröskeln för detta ligger ovanför åtgärdsområdet.

De planerade åtgärderna bedöms inte öka risken för översvämningar längs älven då den marginella höjningen av medelvattenståndet som kan uppstå då material tillförs älven alltigenom överskuggas av den storskaliga regleringen av älven (dygns/korttids- och årsbunden reglering). Åtgärderna bedöms däremot minska risken för att delar av älven torrläggs under lågflöden. Åtgärden påverkar inte vattenkraften i älven negativt.

Hantering av massor och avfall

Förutom de massor som kommer hanteras i samband med själva restaureringen, dvs. då schaktvallarna med sten och grus ska återföras till älven, kommer arbetet inte medföra någon annan typ av masshantering. De massor och avfall som högst eventuellt ändå kommer att uppkomma i samband med åtgärderna ska hanteras i enlighet med gällande regler och förordningar. I viss omfattning kommer transporter av material behöva ske i samband med åtgärder.

Utöver den hantering av material/massor som utgör själva grunden för de planerade åtgärderna bedöms påverkan på miljön med avseende på masshantering i samband med åtgärderna bli mycket begränsad.

Förorenade områden

Inga kända förorenade områden finns inom det tänkta arbetsområdet. Då inga kända förekomster av förorenade områden finns längs åtgärdssträckan bedöms de planerade åtgärderna inte påverka, eller påverkas av, förorenade områden.

Samlat positiva och negativa konsekvenser av planerade åtgärder

Positiva

- + när sträckan har restaurerats ökar möjligheterna för att populationerna av lax, öring och harr förstärks och långsiktigt bevaras,

- + när sträckan har restaurerats ökar möjligheterna för att populationerna av vattenanknutna och skyddsvärda arter såsom utter, guldsandbi, daggvide och dvärgstrandlöpare förstärks och långsiktigt bevaras,
- + älven och dess omedelbara närområde kommer få en mer naturlig prägel och landskapsbild,
- + älvsträckans vattenhushållande förmåga ökar vilket innebär att risken för att delar av älven torrläggs under perioder med lågt flöde minskar,
- + via mer/större fisk i älven kan en ökad sportfisketurism och landsbygdsutveckling ske,
- + miljö kvalitetsnormen för vattenförekomsterna avseende morfologisk status uppnås till 2027,
- + miljö kvalitetsmålet "Levande sjöar och vattendrag" har större möjlighet att nås,
- + beslutad bevarandeplan för Natura 2000-området "Klarälven, övre delen" följs.

Negativa

- en tillfällig grumling i älven när åtgärderna utförs,
- en tillfällig störning av sportfiskeintressena.
- de tillfartsvägar ner till älven som temporärt behöver tas i anspråk kan under arbetet komma att utsättas för viss påverkan

Metoder för att minska negativa miljökonsekvenser

- För att inte påverka de befintliga livsmiljöerna i älven mer än nödvändigt, planeras åtgärderna utföras under sommarmånaderna då flödet och vattennivåerna är som lägst, vilket även minskar risken för grumling,
- Att utföra åtgärderna under sommarperioden innebär även att man undviker att störa öringens, laxens och harrens lekperiod,
- Läckage av giftiga ämnen såsom t.ex. olja och diesel etc. ska undvikas. Plan för att ta om hand eventuellt läckage av tex oljor och bränsle ska upprättas före det

att arbetet inleds. Utrustning för att samla in eventuellt spill av olja etc. ska finnas på plats,

- Alla maskiner som används under arbete i älven ska ha oljor och drivmedel av miljögodkänd typ samt vara utrustade med slangbrottsventiler,
- Hänsyn tas till utpekade kulturmiljövärden,
- Hänsyn tas till särskilt populära fiskeplatser och utpekade platser viktiga för rekreation.
- Vägar till och från åtgärdsområdet kommer vid behov att återställas efter avslutat arbete,
- Arbetsledare och övrig personal ska ha relevant utbildning och stor erfarenhet inom de aktuella sakområdena.

Tillåtlighet

2 kap miljöbalken. Allmänna hänsynsregler m.m.

Länsstyrelsen av flera anledningar godkänner kännedom om området. Detta dels i och med att Klarälvens övre del formellt skyddades via beslut om att bli Natura 2000-område 2005, dels genom att de planerade åtgärderna i ansökan är väl förankrade i såväl de tekniska utredningar som gjorts i samband med ansökan, som genom de flertalet inventeringar och undersökningar som länsstyrelsen i egen regi genomfört i Klarälven sedan 1990-talet och framförallt under de senaste 5-10 åren.

Upphandling av entreprenad kommer att ske parallellt med prövningen av denna ansökan. Länsstyrelsen kommer att ta särskild fasta på kunskapskravet vid upphandlingen.

Maskiner som ska användas vid åtgärden ska ha så lite påverkan på markområdet som möjligt. Försiktighetsåtgärder ska brukas för att undvika och minska grumling i

vattendraget. Den entreprenör som handlas upp för uppdraget ska ha god erfarenhet av restaurering i större älvar.

Maskiner som används vid åtgärden kommer att i möjligaste mån använda sig av miljöklassade oljor och drivmedel som kommer att hanteras enligt gällande rekommendationer. Materialet som används för restaureringen kommer enbart att utgöras av natursten från området.

Förutom de massor som kommer hanteras i samband med själva restaureringen, d.v.s. då sten och grus ska återföras till älven, kommer inte projektet medföra någon annan hantering av massor. De massor och avfall som högst eventuellt ändå kommer att uppkomma i samband med åtgärderna ska hanteras i enlighet med gällande regler och förordningar.

De planerade åtgärderna kan endast utföras i Klarälvens huvudfåra då det är i Klarälvens huvudfåra skadorna från flottningsepokens rensningsverksamhet uppstått och som med denna ansökan nu avses åtgärdas. Planerad åtgärd står inte i strid med gällande planförutsättningar eller andra områdesbestämmelser.

5 kap miljöbalken. Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning.

De planerade åtgärderna kommer inte att ge en negativ påverkan av någon miljökvalitetsnorm. Åtgärdernas syfte är tvärtom att bidra till att miljö-kvalitetsnormen för de berörda vattenförekommsterna nås.

7 kap miljöbalken. Skydd av områden.

När det gäller Natura 2000-områden krävs det enligt 7 kap 28 a § miljöbalken inte tillstånd för att bedriva verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området.

Planerade åtgärder är i enlighet med de som bedömts som nödvändiga för att på lång sikt skydda och förstärka de utpekade arterna och miljötyperna enligt bevarandeplanen för Natura 2000-området "Klarälven, övre delen".

Det tänkta arbetsområdet berörs av riksintressena Friluftsliv, Naturvård samt Skyddade vattendrag. De planerade åtgärderna kommer inte inverka negativt på något av dessa. Tvärtom syftar åtgärderna till att öka förutsättningarna för att långsiktigt bevara de värden som utgör grunden för de nämnda riksintresseområdena.

11 kap miljöbalken. Vattenverksamhet.

Den planerade åtgärdens främsta mål är att återställa tidigare förstörda livsbetingelser för fisk och andra vattenlevande organismer. Att laxen, öringen och harren får större och kvalitetsmässigt bättre arealer att leka och växa upp i kommer öka den långsiktiga överlevnadsmöjligheten för de berörda fiskarterna samt även gynna utterpopulationen.

Något hinder mot verksamheten enligt 11 kap 6 § miljöbalken kan inte anses föreligga, då nyttan av verksamheten bedöms överstiga kostnaden.

8 kap 82 § Lag om flottning i allmän flottled.

Den 27 november 1997 avlyste regeringen Klarälven som allmän flottled. Klarälvens Flottningsförening upplöstes vid årsstämman på Hedegårds Pensionat i Ekshärad den 27 mars 1998. Enligt lag (1919:426) om flottning i allmän flottled, 82 §, ska i en allmän flottled efter avlysning sådana flottledsanordningar som kan orsaka skada eller olägenhet bortskaffas och vattendraget och intilliggande område iordningsställas i ett från företrädesvis fiske- och naturvårdssynpunkt ursprungligt skick. De nu planerade åtgärderna avser sådan återställning.

Kontroll

För att kontrollera att de åtgärder som genomförs i form av utläggning av tidigare uppschaktad sten och grus stämmer överens med planerade åtgärder kommer dokumentation ske både före och efter genomförandet. Dokumentationen avses utföras med både foton, med hjälp av drönare samt genom GIS-analyser.

Sedan slutet av 1990-talet har en omfattande miljöövervakning bedrivits i älven i form av både vadelfisken och båtelfisken. Därtill har botten på hela den aktuella älvsträckan karterats ingående med avseende på substrattyp, vattenhastighet och djupförhållanden. Övervakningen är helt central både när det gäller att peka ut var lämpliga åtgärder ska utföras samt för effektkontroll av de nu planerade åtgärderna.

Åtgärdskostnad

Kostnaden för att restaurera den i ansökan aktuella sträckan i Klarälvens huvudfåra har beräknats uppgå till ca sju miljoner kronor.

Avgiftsfrågor

Enligt förordningen om avgifter för prövning och tillsyn för denna ansökan är avgiften 35 000 kr

Ansökta åtgärder föranleder ingen prövning av bygdeavgifter

Ansökta åtgärder föranleder ingen prövning av fiskeavgifter

Ansökta åtgärder föranleder ingen prövning av skyldigheter enligt 11 kap 8 §.

Tid för domslut

Länsstyrelsen har för avsikt att utföra de ansökta åtgärderna under 2020/2021. Åtgärderna under 2020 finansieras genom att länsstyrelsen erhållit EU-medel samt medel från Havs- och vattenmyndigheten. Enligt tidsplanen för EU-projektet måste medlen för projektet förbrukas under 2020. För att vinna tid avser länsstyrelsen att parallellt med ansökningsprocessen påbörja upphandlingsförfarandet av entreprenör för restaureringen. Länsstyrelsen önskar därför en skyndsam handläggning av målet.

Arbetstid

Fem års arbetstid från det att domen vunnit laga kraft.

INKOMNA YTTRANDE OCH SYNPUNKTER

Jeanette Uggla, Torsby Dalby Stom 1:10, har uppgett att hon inte har några invändningar mot ansökan.

Marit Hermansen, Torsby Båtstad 1:15, har uppgett hon inte några synpunkter eller något yttrande till miljökonsekvensbeskrivningen.

Majvor Andersson, Torsby Båtstad 1:72, har uppgett att hon inte har något anspråk eller några invändningar med anledning av ansökan.

Ellevio AB har uppgett följande. Ellevio äger en 12 kV luftledning som korsar Klarälven i Båtstad (se rättighet 17-X-235), dvs inom berörd sträcka för restaurering. Ellevio har inget att erinra gällande planerat arbete men vill dock att ansvarig utförare kontaktar oss innan åtgärd som eventuellt kan beröra våra anläggningar. Vid arbete under eller vid kraftledning måste arbete alltid ske enligt energibranschens elsäkerhetsanvisningar (ESA).

BEMÖTANDE

Länsstyrelsen har till bemötande av inkomna synpunkter uppgett följande. Länsstyrelsen kommer att i god tid före det att restaureringsarbetet startar kontakta de som till länsstyrelsen och/eller till domstolen inkommit med önskemål om att bli kontaktade, däribland Ellevio.

DOMSKÄL

Länsstyrelsen i Värmlands län har med stöd av 2 kap 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet erforderlig rådighet.

Miljökonsekvensbeskrivningen får med hänsyn till verksamhetens art och omfattning anses uppfylla de krav som ställs i 6 kap. miljöbalken vad avser en liten miljökonsekvensbeskrivning. Mark- och miljödomstolen bedömer att

miljökonsekvensbeskrivningen och övriga utredningar i målet är tillräcklig för att ligga till grund för domstolens prövning.

Ansökan avser biotopvårdande restaurerings- och återställningsåtgärder i Klarälven som i berörd del är utpekad dels som Natura 2000-område och dels som ett nationellt särskilt värdefullt vatten. Åtgärderna avser att förbättra levnadsvillkoren för vattenlevande organismer i allmänhet och för de i Natura 2000-området utpekade arterna och miljötyperna. De planerade åtgärderna innebär även att miljö kvalitetsnormen "god ekologisk status" avseende morfologi för berörda vattenförekomsterna kan bli möjlig att nå. Domstolen delar den bedömning som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen att de föreslagna åtgärderna inom Natura 2000-området hänger samman med och är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av området, varför det enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken inte krävs något tillstånd till åtgärderna enligt miljöbalkens bestämmelser om Natura 2000-områden.

Domstolen noterar att i dom den 26 maj 2005 i mål M 3432-04 fick Torsby kommun tillstånd till återställningsåtgärder i Klarälven inom delar av nu berörd sträcka. Åtgärderna innefattade öppnande av sidofårar och stenledare samt utläggning av block och sten. Länsstyrelsen har uppgett att den var inblandad i planeringen då och att det endast i liten utsträckning skedde någon egentlig restaurering i form av återförande av uppschaktad sten. Länsstyrelsen har vidare uppgett att de åtgärder som planeras nu inte kommer att ha någon negativ påverkan på de åtgärder som gjordes 2005, snarare kommer nyttan av det som gjordes 2005 att öka när sträckan restaurerats och blir biologiskt mer produktiv. Torsby kommun har inte yttrat sig i nu aktuellt mål, men efter vad som länsstyrelsen uppgett så bedömer domstolen att tidigare meddelat tillstånd inte innebär något hinder mot nu ansökt verksamhet.

Några erinringar har inte framförts från allmänna eller enskilda intressen mot de ansökta åtgärderna. Inte heller domstolen har - enligt de bestämmelser i miljöbalken som domstolen har att tillämpa - något att erinra mot tillåtligheten av den ansökta verksamheten eller på vilket sätt den ska utföras. Även om det är svårt att bedöma

hur åtgärderna långsiktigt kan påverka de hydrologiska förhållandena och därmed sammanhängande frågor som erosion m.m. bedömer mark- och miljödomstolen det som mindre sannolikt att någon påverkan av sådan betydelse uppkommer att detta påverkar tillåtligheten. Skulle skada uppstå på fastighet som gränsar mot Klarälven hanteras detta lämpligen inom ramen för reglerna om oförutsedd skada. Tillstånd till verksamheten ska således lämnas med de villkor och övrigt som framgår av domslutet.

För tydlighetens skull anser domstolen att de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som länsstyrelsen föreslagit bör fastställas som villkor för tillståndet då ett stort antal enskilda intressen kan beröras samt att vattenområdet redan idag, innan restaureringsåtgärderna, utgör en värdefull naturmiljö. Vad som inte särskilt anges i villkoren beträffande arbetenas utförande m.m. men som ändå redogjorts för i ansökan eller som sökanden i övrigt åtagit sig omfattas av det allmänna villkoret i domslutet. Vad gäller tid för arbetenas utförande så är det lämpligt att det sker vid lågvattenföringar och låga vattenstånd och därmed bör också påverkan på laxens, öringens, och harrens lekperioder undvikas. Det är dock lämpligt att i detta avseende ge tillsynsmyndigheten möjlighet att föreskriva de ytterligare villkor som kan behövas till skydd för laxens, öringens och harrens lek samt miljön i övrigt eller att i kontrollprogrammet reglera detta på lämpligt sätt. Utöver en delegation i detta avseende så bör således även villkoret om kontrollprogram utformas så att det ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen har med stöd av 28 kap. 10 § miljöbalken yrkat särskild tvångsrätt att tillfälligt ta i anspråk mark på berörda fastigheter i och utmed den aktuella sträckan av Klarälven för åtgärderna. Några erinringar mot detta har inte framförts till domstolen från någon berörd fastighetsägare. Domstolen bedömer att med hänsyn till att inga erinringar inkommit, att ianspråktagandet för arbetena är tillfälligt och att åtgärderna är angelägna ur miljösynpunkt finns det skäl att bevilja yrkad tvångsrätt. Länsstyrelsen har i Restaureringsplan och Optimeringsplan (bilaga 1 och 2 till ansökan) redovisat var och vilka åtgärder som avses utföras och domstolen bedömer, med hänsyn till verksamhetens art, att dessa beskrivningar är tillräckliga

som underlag för tvångsrättens omfattning på berörda fastigheter. Länsstyrelsen har vidare i fastighetsförteckningen, bilaga 3 till ansökan, angett vilka fastigheter som omfattas av konkreta åtgärder enligt Restaureringsplan och Optimeringsplan (bilaga 1 och 2 till ansökan) samt vilka som enbart omfattas av transporter till och från arbetsområden i älven. Domstolen bedömer att nämnda fastighetsförteckning kan ligga till grund för vilka fastigheter som tvångsrättsyrkandet avser. Yrkandet om tvångsrätt ska således bifallas och berörda fastigheter framgår av domsbilaga 1.

Domstolen delar länsstyrelsens uppfattning att det inte kan förväntas uppstå ersättningsgilla skador på de fastigheter som berörs av åtgärderna. Det finns därför inte heller skäl att någon ersättning för ovan medgivna tvångsrätter ska betalas.

Domstolen förutsätter att länsstyrelsen innan arbetenas påbörjan informerar berörda fastighetsägare om tidpunkt för arbetenas utförande och dess huvudsakliga omfattning och att arbetena på berörda fastigheter sker i dialog med fastighetsägarna så att skador och intrång kan begränsas så långt som möjligt.

Med hänsyn till att effekterna på vattenstånd, erosion m.m. kan vara svåra att i detalj bedöma i nuläget bör tiden för oförutsedd skada bestämmas till 15 år.

Det finns skäl att förordna att domen får tas i anspråk innan den vunnit laga kraft.

Skäl saknas att ändra den i målet tidigare fastställda prövningsavgiften. Avgiften är betald.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 2 (MMD-01)

Överklagande senast den 7 juli 2020.

Stefan Mattsson

Nils-Göran Nilsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Stefan Mattsson, ordförande, och tekniska rådet Nils-Göran Nilsson samt de särskilda ledamöterna Kerstin Berg och Bo Essvik.

Domsbilaga 1.

Fastigheter (i Torsby kommun)

BRANÄS	1:13
BÅTSTAD	1:11
BÅTSTAD	1:121
BÅTSTAD	1:124
BÅTSTAD	1:126
BÅTSTAD	1:141
BÅTSTAD	1:15
BÅTSTAD	1:17
BÅTSTAD	1:18
BÅTSTAD	1:30
BÅTSTAD	1:35
BÅTSTAD	1:37
BÅTSTAD	1:41
BÅTSTAD	1:48
BÅTSTAD	1:57
BÅTSTAD	1:7
BÅTSTAD	1:72
BÅTSTAD	1:82
BÅTSTAD	1:84
BÅTSTAD	1:85
BÅTSTAD	1:87
DALBY STOM	1:10
DALBY STOM	1:18
DALBY STOM	1:2
DALBY STOM	1:21
DALBY STOM	1:8
GUNNEBY	1:11
GUNNEBY	1:111
GUNNEBY	1:112
GUNNEBY	1:173
GUNNEBY	1:282
GUNNEBY	1:285
GUNNEBY	1:293
GUNNEBY	1:59
GUNNEBY	1:90
GUNNEBY	1:99
GUNNEBY	2:2
HAVÅN	1:101
HAVÅN	1:102
HAVÅN	1:108
HAVÅN	1:109
HAVÅN	1:115
HAVÅN	1:118
HAVÅN	1:122

HAVÅN	1:140
HAVÅN	1:17
HAVÅN	1:25
HAVÅN	1:48
HAVÅN	1:60
HAVÅN	1:86
HAVÅN	1:95
HOLE	1:187
HOLE	1:6
HOLE	1:81
KÄRRBACKSTRAND	1:17
KÄRRBACKSTRAND	1:30
KÄRRBACKSTRAND	1:36
KÄRRBACKSTRAND	1:39
KÄRRBACKSTRAND	1:5
LETAFORS	1:19
LETAFORS	1:3
LETAFORS	1:41
LETAFORS	1:42
LETAFORS	1:71
LILLBERGSGÅRDEN	1:25
LILLBERGSGÅRDEN	1:41
LILLBERGSGÅRDEN	1:42
LILLBERGSGÅRDEN	1:44
LILLBERGSGÅRDEN	1:47
LILLBERGSGÅRDEN	1:48
LILLBERGSGÅRDEN	1:49
LILLBERGSGÅRDEN	1:54
LILLBERGSGÅRDEN	1:58
LILLBERGSGÅRDEN	1:66
LILLBERGSGÅRDEN	1:88
LILLBERGSGÅRDEN	1:91
LILLBERGSGÅRDEN	2:4
LILLBERGSGÅRDEN	S:12
LILLBERGSGÅRDEN	S:13
LÖVBERGET	1:2
LÖVBERGET	1:35
LÖVBERGET	1:36
LÖVBERGET	1:38
LÖVBERGET	1:60
LÖVBERGET	1:61
LÖVBERGET	1:68
LÖVBERGET	1:72
LÖVBERGET	1:82
SKYLLBÄCK	1:133
SKYLLBÄCK	1:135
SKYLLBÄCK	1:156
SKYLLBÄCK	1:158
SKYLLBÄCK	1:163
SKYLLBÄCK	1:168

SKYLLBÄCK	1:171
SKYLLBÄCK	1:172
SKYLLBÄCK	1:202
SKYLLBÄCK	1:203
SKYLLBÄCK	1:220
SKYLLBÄCK	1:246
SKYLLBÄCK	1:247
SKYLLBÄCK	1:248
SKYLLBÄCK	1:25
SKYLLBÄCK	1:265
SKYLLBÄCK	1:271
SKYLLBÄCK	1:28
SKYLLBÄCK	1:35
SKYLLBÄCK	1:392
SKYLLBÄCK	1:400
SKYLLBÄCK	1:451
SKYLLBÄCK	1:61
SKYLLBÄCK	1:62
SKYLLBÄCK	1:65
SKYLLBÄCK	1:69
SKYLLBÄCK	1:7
SKYLLBÄCK	1:76
SKYLLBÄCK	1:78
SKYLLBÄCK	1:82
SKYLLBÄCK	1:83
SKYLLBÄCK	1:87
SLÄTTENE	1:101
SLÄTTENE	1:106
SLÄTTENE	1:123
SLÄTTENE	1:139
SLÄTTENE	1:141
SLÄTTENE	1:164
SLÄTTENE	1:269
SLÄTTENE	1:283
SLÄTTENE	1:54
SLÄTTENE	1:56
SLÄTTENE	1:57
SLÄTTENE	1:77
SLÄTTENE	1:78
SLÄTTENE	1:8
SLÄTTENE	1:84
SLÄTTENE	S:27
STRANDBERGET	1:10
STRANDBERGET	1:14
STRANDBERGET	1:17
STRANDBERGET	1:18
STRANDBERGET	1:19
STRANDBERGET	1:32
STRANDBERGET	1:43
TUTSTAD	1:14

TUTSTAD	1:18
TUTSTAD	1:28
TUTSTAD	1:32
TUTSTAD	1:85
ÅBERGET	1:34

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.